

præscripto; in his enim omnibus nulla cogitari potest repugnantia, supposito quod nulla sit in conservanda gratia, eo tempore, quo actualiter peccatur. Neque potest certe concipi quod Deus possit conservare gratiam in eo qui actu illum offendit, et cui ipse non remittit talem offensam, et quod non possit conservare gratiam in eodem postquam peccare cessavit, nisi remittendo illi offensam contra se commissam. Si autem Deus illam non remittit, nec homo illam retractat, profecto manet moraliter quoad moralem deformitatem, licet non maneat quoad physicam privationem gratiae.

17. *Solutio oppositæ rationis.* — Neque ratio contrariae sententiae aliquid urget, consequenter in illa loquendo. Nego enim habitum gratiae a potentiori causa conservatum, ex vi solius suee physicae informationis necessario impedire introductionem, vel conservationem maculae moralis, si ex vi suee informationis non necessario impedit actuale peccatum, quia privatio physicae gratiae non majori necessitate est connexa cum morali macula habituali quam cum peccato actuali. Quia, sicut peccatum actuale non includit directe et formaliter privationem physicam gratiae, ita nec macula moralis quæ ab illo relinquiri potest, et sicut talis privatio ex natura rei comitatur talem maculam, ita etiam ex natura rei comitatur actuale peccatum multo potiori ratione; ergo si Deus, conservando efficaciter gratiam, non cogitur impedire vel remittere actuale peccatum, neque etiam cogitur impedire aut remittere habitualre peccatum quoad solam moralem maculam. In exemplo autem de gratia noviter infusa post transactum peccatum actuale, cum eadem proportione loquendum est; fatemur enim, ad illam ex natura rei sequi exclusionem culpæ habitualis relictæ ex actuali peccato præterito; nihilominus tamen, in ordine ad potentiam absolutam, necessario dicendum est posse Deum gratiam infundere, non remittendo nec excludendo totum id quod habet rationem culpe in habituali peccato, scilicet, id quod est morale in tali macula, supposito quod possit conservare gratiam in homine actu peccante. Nam, si potest illam conservare in homine peccante, ergo poterit illam infundere eidem, si antea illa carebat, quia non magis peccato repugnat in ordine ad absolutam potentiam gratia denuo infusa, quam gratia prius existens et conservata; ergo, si potest Deus infundere gratiam inimico suo in eodem tempore manenti in inimicitia, imo operanti il-

lam, multo magis poterit eam dare inimico, qui actu illum non offendit, sed antea offendit. Concludo igitur illos auctores non consequenter loqui, et ex illa hypothesi de actuali peccato evidenter concludi non esse maiorem repugnantiam, imo nec forte æqualem in habituali.

18. *Tertia impugnatio a nulla repugnantia.* — Tertio vero possumus simpliciter de utroque idem probare, quia nulla implicatio contradictionis ostendi potest in tali opere, quod non possumus melius ostendere quam expendendo repugnantias, quæ assignari solent, et eas examinando. Prima est, quia sequitur eumdem hominem esse sanctum vera et perfecta sanctitate, et peccatorem per peccatum ac malum simpliciter; haec autem est contradictionis; ergo. Sequela patet, quia qualitas gratiae est vera et perfecta animæ sanctitas, peccatum autem mortale, et macula ejus est maxima ejusdem animæ immunditia; haec autem duo involvunt contradictionem, quia de ratione sanctitatis veræ ac perfectæ est maxima puritas, et de ratione formæ, quæ sanctum constituit, est ut eum, quem informat, purum a simili macula reddat. Vel potest aliter eadem difficultas proponi deducendo ad inconveniens; nam sequitur justitiam inhærentem, qua nunc justificamur, non esse perfectam sanctitatem; consequens est falsum; ergo. Sequela probatur, quia sanctitas vera et perfecta est, quæ secum non admittit talem maculam, quæ personam simpliciter immundam et deformem reddat; non est autem talis haec justitia, si potest simul esse cum peccato; ergo. Minor probatur, quia repugnat Concilio Tridentino, sess. 5, cap. 5, ubi de his qui in Christo per gratiam renascuntur, dicit: *Veterem hominem exuentes, et norum qui secundum Deum creatus est induentes, innocentes, immaculati, puri, innocentia, ac Deo dilecti effecti sunt.* Dicuntur autem renati induere novum hominem, qui secundum Deum creatus est, ratione inhærentis justitiae quam recipiunt. De qua etiam justitia dicit idem Concilium, sess. 6, cap. 7, esse sanctificationem et renovationem interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiae et donorum, unde homo ex injusto fit justus, ex inimico amicus.

19. *Solvitur repugnantia in primo modo proposita.* — Ad hanc autem repugnantiam priori modo propositam, respondetur negando simpliciter sequelam, quia bonum ex integræ causa, et malum ex quocumque defectu.

In illo ergo casu non posset homo ille simpliciter denominari bonus, sed potius malus; unde nec posset denominari simpliciter sanctus, sed potius peccans vel peccator. Ad probationem autem sequelæ, respondemus gratiam quidem in se esse perfectam sanitatem, et de se illam communicare personæ cui inest, et constituere ac denominare illam simpliciter sanctam, nisi impediatur; in illo autem casu impediunt illam denominationem a superveniente, vel simul existente peccato, seu morali malo. Nam denominatio sancti simpliciter dicta duo includit, scilicet, positivam perfectionem sanitatis, seu justitiae et gratiae, et parentiam omnis moralis malitiae, quæ ab ultimo fine avertat, et hominem Deo odibilem reddat. Et, licet qualitas gratiae utrumque conferat, non tamen eodem modo, nam perfectionem positivam confert per se primo, remotionem autem peccati per se secundo, et naturali quadam consecutione. Nam perfectionem positivam confert ex vi suee informationis, quam necessario habet in subiecto eo ipso quod illi inest, nam per hoc illi se communicat; quæ physica perfectio non est alia quam facere hominem divinæ naturæ consortem, ac proinde filium de se adoptivum. At vero parentiam moralis maculæ peccati præbet secundario, et ex consequenti, et non sine peculiari remissione, et (ut ita dicam) co-operatione Dei, quamvis debita ipsi gratiae, conaturali utique debito. Ideoque potest hoc posterius ab illo primo separari per potentiam et voluntatem Dei; vel supposito peccato, quia Deus vult in homine peccatore gratiam producere, et nihilominus non operari remissionem peccati secundum exigentiam gratiae, sed negare illud quod ex parte illius necessarium est ad destruendum omnino peccatum ultra physicam productionem gratiae; vel quia, supposita gratia in homine, et permittendo illum peccare, non vult suspendere influxum quo gratiam conservat; in neutro enim modo istorum invenitur repugnantia, ut probatum est.

20. *Solvitur repugnantia in secundo modo proposita.* — Unde ad alium modum propoundi eamdem difficultatem, negatur sequela; nam, ut justitia infusa, et gratia sit pura et perfecta sanctitas, duo requiruntur et sufficiunt. Unum est, quod ab illa nullum possit esse peccatum, etiam veniale, quia hoc repugnat bonitati ejus; justitia enim injustitia esse non potest, et consequenter nec est principium venialis peccati, quod quædam injustitia est, licet sit parva. Aliud est, quod considerata ejus excellenti natura, et debito quod secum affert, nullum mortale peccatum simul cum illa esse possit. Non est autem de ratione perfectæ sanitatis creatæ, ut implicit contradictionem cum illa conjungi in eodem subiecto peccatum mortale. Hoc enim nulla ratione probatur; nam ut calor sit perfectus calor, et summe intensus, non est necesse ut implicit contradictionem simul conjungi cum frigiditate, nec quod det talem denominationem calidi, ut in suo conceptu involvat parentiam frigiditatis, sed satis est quod taliter constitutus calidum, ut de se expellat ab illo frigiditatem, et ut hoc sit illi connaturaliter debitum, etiamsi Deus possit contrarium facere. Et similiter habitualis scientia in sua specie et gradu perfecta, vel certe collectione omnium scientiarum, dici quodam modo potest perfecta veritas, id est, forma perfecte informans in ordine ad verum, et expellens de errorem, quamvis non implicit contradictionem cum talibus habitibus conservari habitus falsos, vel actus erroneos; imo etiam naturaliter possent simul esse cum illis habitibus, in quo excedit perfectio gratiae, quæ naturaliter esse non potest cum habituali vel actuali peccato.

22. Expositio. — *Explicantur exemplo.* — Declaratur res ipsa discurrendo per singula exempla. Quia gratia facit dignum gloria dignitate connaturalitatis, peccatum autem facit indignum gloria, et dignum poena indignitate demeriti, seu mali meriti dignitate; haec autem duo non repugnant contradictorie, cum diversarum rationum sint. Potestque exemplum ex naturalibus sumi, nam anima rationalis de se, et in pura natura sumpta, digna est beatitudine naturali, et tamen si peccatum mortale committat, erit eadem beatitudine indigna. Et idem cum proportione est in aliis predicatis: gratia enim de se, praesertim si habeat charitatem adjunctam, facit amicum, quia ex natura sua postulat remissionem offensae; tamen non necessitat Deum ad concedendam illam, et ideo, ratione culpae, si perseveret, vel introducatur, potest impediri status amicitiae, et perfecta redamatio ex parte Dei. Unde gratia per se primo, et (ut ita dicam) essentialiter constituit objectum illiusmet amoris, quo ipsa confortur; alterius vero actus, quo remittitur offensa, solum constituit objectum dignum, cui talis etiam amor tribuatur, et ideo potest non tribui, nec amicitia consummari. Sicut supra dicebamus acceptationem ad gloriam conferri per gratiam, quatenus illi debetur debito connaturalitatis, et nihilominus ipsa acceptatio addit amorem, quem Deus potest de sua potentia denegare homini gratiam habenti. Quapropter, posito illo casu, quod gratia conservetur in homine peccatore vel peccante, talis homo non denominaretur simpliciter amicus vel gratus, sed inimicus et ingratus, quia malum ex quocumque defectu; neque illae denominationes amici et grati in illo sensu sunt essentiales gratiae, nec pertinentes ad primarium effectum ejus, sicut in denominatione sancti explicatum est. Et idem est in ultimo effectu pacandi Deum homini, et componendi hominem cum Deo; nam hoc totum facit gratia expellendo peccatum, et ideo non confert id totum per solam physicam informationem per modum primariae effectus, sed quia natura sua totum id postulat, tanquam debitum, et consequens ad primarium effectum. Et ideo, si Deus id concedere nolit, non repugnat simul esse in homine illam proportionem quam habet ad Deum, per participationem naturae ejus, cum morali improprio et inaequalitate peccati.

23. Instantia tertia. — At enim contra hoc potest instari tertio, quia sequitur nunc de-

facto non expelli peccatum formaliter per gratiam iuharentem, quod repugnat Concilio Tridentino, ut supra a nobis dictum est. Sequela probatur, quia vel expellit immediate per seipsam, sicut lumen expellit tenebras; vel mediate, quatenus postulat expulsionem ut connaturalem. Primum a nobis consequenter dici non potest, quia alias non esset expulsio peccati separabilis a tali forma, sicut expulsio tenebrarum non est separabilis a lumine informante aereum; ergo, ex nostra sententia, plane sequitur gratiam non expellere peccatum illo modo. Si autem secundum dicatur, illud nihil aliud est quam dicere non gratiam, sed Deum expellere peccatum. Et declaratur; nam si gratia conservetur simul cum peccato mortali, ut nos contendimus fieri posse, tunc gratia habet totum effectum formalem quem habere potest, et non expellit peccatum, et tunc etiam posset Deus illi homini remittere peccatum; per quam ergo formam remitteret? Non certe per gratiam, quae jam ibi erat et informabat, manente peccato; ergo per aliam, quaecumque illa esse fingatur; ergo revera per eamdem nunc remittit, et non per gratiam.

24. Satisfit priori instantia illationi. — Ad priorem sequelam, quae est de facto, respondeo negando illam. Nunc enim habitualis gratia non expellit actuale peccatum, sed potius ab illo expellitur, si praexistit, quando illud committitur; et ut postea illud expellat, oportet ut cessaverit peccatum actuale, et jam non sit. Expellit ergo gratia habitualem maculam, quam peccatum actuale reliquit. Haec autem macula nunc de facto non consistit in sola relatione rationis ad peccatum commissum, vel in sola morali et quasi virtuali duratione illius, sed consistit in reali privatione gratiae cum tali respectu vel moralitate actus præteriti, ut jam diximus cum D. Thoma I. 2, quæst. 86; et ideo gratia nunc per seipsam immediate ac formaliter expellit maculam, quoad illud physicum quod in illa invenitur, et consequenter etiam expellit moralitatem maculae, vel quia illi quodammodo adhaeret tanquam formale materiali, vel certe quia connaturaliter postulat ut conferatur a Deo ex voluntate condonandi offensam, si antea erat seu durabat in homine peccatore. Nam, ut forma dicatur expellere formaliter contrariam formam, non oportet ut, per se solam, et sine alia actione, vel quasi actione seu voluntate Dei illam expellat, sed satis est quod sibi sit debitum, quicquid ex parte Dei ad talem

expulsionem necessarium est. Exemplum est clarum in calore et frigore. Nam calor non potest expellere frigus, nisi Deus suspendat influxum quo frigus conservat, et nihilominus vere expellit illud formaliter, quia connaturalis ordo postulat ut ad ingressum ejus Deus illum influxum auferat, cum de potentia absoluta posset illum non auferre. Sic ergo in praecedenti cum proportione nos dicimus.

25. Responsio ad dilemma supra factum. — Unde ad dilemma propositum, respondemus gratiam formaliter expellere maculam peccati priori modo, quoad realem carentiam gratiae; posteriori autem modo, quoad moralitatem ejus. Et ad improbationem hujus partis negatur assumptum, nam et Deus expellit peccatum effective, remittendo offensam sibi illatam, et ex effectu illo gratiam infundendo; et gratia expellit formaliter, quia ratione illius tanquam perfectissimæ formæ deificantis animam Deus injuriam etiam condonat. Sicut in exemplo physico adducto, servata proportione, aliquid simile inventitur quoad hoc quod effective Deus per se et proxime expellit frigiditatem, eo modo quo privatio potest habere directam causam effectivam, utique proportionatam et privativam, et nihilominus quia Deus interponit illam causalitatem ratione caloris, privatio illa calori, ut formaliter causæ, attribuitur. Neque privatio potest habere alium modum causæ formalis, cum ipsa sit veluti forma quædam, et eodem modo expulsio peccati quoad morale respectum non potest habere alium modum causæ formalis, quæ physica et realis sit. Unde ad declarationem seu confirmationem adjunctam de possibili, respondemus quod si Deus conservaret gratiam in homine peccatore, tunc haberet quidem omnem effectum formalem primarium, et positivum, ac physicum, quem nunc habet, non tamen haberet omnem effectum secundarium privativum et morale. Quod si Deus postea vellet remittere peccatum, posset quidem id facere sine nova forma reali tali homini indita, per solam condonationem injuria; quia vero tunc illam concederet ratione gratiae præexistentis, ideo etiam tunc ille esset secundarius effectus ejusdem gratiae, quem antea non præstebat, quia Deus illi non cooperabatur, ut jam declaravi. Qualis autem foret tunc illa remissio, ex dicendis in capitibus sequentibus intelligetur.

26. Solutio quartæ instantie. — Respondeo ad argumentum negando sequelam, quia, ut gratia et peccatum ex natura sua repugnant, satis est quod gratiae connaturaliter debeat remissio peccati, ut supra dictum est; unde si conjugantur simul, miraculum erit. Neque ad hoc est necessarium ut Deus conservet positive utrumque extremum, seu utramque formam oppositam, sed satis est quod unam faciat et conservet, aliam vero permittat, juxta exigentiam vel capacitatem ejus. Hoc declaratur primo in actuali peccato, nam, ut possit de potentia absoluta simul esse cum habitu gratiae, non oportet fingere aut dicere posse Deum hominem inducere in tale peccatum, aut ipsum peccatum